

Jubiláló farsang.

Farsangi jubileumot ültünk, most tiz esztendeje annak, hogy a háboru után újra megindult a farsangi élet Magyarországon. Nem valami hivatalos intézkedés volt, amely újra megindította a nyolc évig szünetelt bálokak, hanem maga a fiatalság tolt félre az utból minden akadályt és követelte a saját farsangi jogait. Amióta farsangolnak Budapesten, még sohasem volt olyan nagy kelete a báloknak, mint 1922-23 téli évadján. A bál rendezők még mindig szent tisztelettel emlegetik azt az időt, amikor a Vigadó termei szükek voltak a bálok ellen rohamra indulók seregei számára; az utcán lovasrendőrök tartották fenn a rendet a kocsi és a gyalogjárók között; be kellett szüntetni a jegykiadást, a ruhatarakban a földön óriási kupacokba gyűjtötték a bundákat, mert nem volt már elég fogas és szék, az éttermekben egy héttel előbb kellett asztalt lefoglalni, a termekben pedig éjjelig szó sem lehetett táncról, olyan sűrűn álltak egymás mellett az emberek. Volt olyan bál is, amelyre 2200 ember váltotta meg a belépőjegyét, pedig minden egyes meghívóért valóságos közelharcot kellett vívni a rendezőséggel. Ma egy szükségmunka-állásért mozognak meg olyan hatalmas pártfogókat, mint akkor egy „jó” bál meghívóért és az emberek társaságbeli értékét aszerint határozták meg, hogy kapott-e meghívót az ugynevezett „elit-bálokra”.

Tíz év előtt a régi farsangi hagyományok jegyében kezdtek újra a társasági életet, de ezek a hagyományok azóta többet koptak és veszítettek jelentőségükből, mint a farsangolás békebeli 50 esztendeje alatt. Szinte forradalmi gyorsasággal változott meg a bálbajáró társaság összetétele, a tánc és a zene, tehát a bálok három legfőbb alkotóeleme. Minden év hozott valami újítást, ami ismét csak eltávolodás volt a régi farsangi hagyományoktól, a divat szeszélye és az anyagi nehézségek nagymultu régi bálokat tüntettek el, az egyik évben 4000 látónivalóra éhes ember rohamozott meg egy bált, a következő évben pedig ugyanaz a bál érdeklődés hiánya miatt el is maradt, politikai tüntetés színhelye is volt a bálterem, de csak egyetlen dolog volt, amely minden éven visszatért, még pedig egyre nagyobb erővel jelentkezett: a gazdasági válság. Az elmúlt tíz év alatt minden farsang kezdetén szinte szószerint megismétlődtek az aggodalmak: „a gazdasági helyzet nyomasztó hatása erősen fogja éreztetni hatását a farsangban is”, ezt jósolták még a legjobban bízókodó bál szakemberek is. Ma szinte történelmi távlatból mosolygunk azokon az aggodalmakon, amelyek még 5-6 évvel ezelőtt is komolyan tárgyalták, hogy az emberek pénztelensége meg fogja szüntetni a farsangi mulatságokat, sőt nagyon tekintélyes párt volt, amely azt hangoztatta, hogy ilyen válságos időkben nem is illik mulatságon fitogtatni az embereknek, hogy nekik még mindig telik a bálozásra, mialatt mások nyomorognak. Mai szemmel nézve ezek a pár év előtti gazdasági válságok valódi farsangi mulatságok voltak a mostanihoz mérten és mégis ma sincs senki, aki egy szót is emelne a bálozás ellen, sőt maguk a munkátlank és a nyomorogók azok, akik legjobban követelik, hogy minél nagyobb farsangi élet legyen, mert ez is munkaalalmat jelent néhány embernek. Ma már teljesen más szemmel nézik az emberek a farsangot, mint még tíz év előtt is. Ma a bálozó egyúttal munkaadó is: munkát juttat a szabóknak, varrónőknek, a bálok körül foglalatokodó személyzetnek, az éttermek nagy kiszolgáló hadseregének. Eddig minden esztendőben karácsony táján egész sereg beadvány érkezett a különböző hatóságokhoz, amelyekben a közhangulatra és az általános nyomasztó gazdasági helyzetre való hivatkozással azt kérték, hogy hatalmi szóval szüntessék be a farsangi mulatságokat. Most, a tizedik évben egészen másfajta beadványok fekszenek a hatóságok előtt. Iparosok, kereskedők, munkások kéri, hogy engedélyezze a miniszter az Operabált, mert ezzel nagyon sok ember jut alkalmi munkához és keresethez.

Mialatt farsang léte vagy nemléte körül így hullámkodik az elvi harc már tizedik esztendeje, a farsang élete nagyjában változatlanul és zavartalanul folyik tovább. A fiatalság nem sokat gondolkodik azon, mi okozta a nagy változást, hogy a régi világ nagy táncai, a francia négyes, meg a polka teljesen eltűntek a táncrendről, a csárdás pedig jóformán csak bál formássággá vált, évről-évre megtanulják a legújabb divatu táncokat, legyen az bármiféle step, fox, rumba vagy bigin és másnévű ujdonság, a lényeg az, hogy jól érezzék magukat a mulatságon. Az elmúlt tíz év annyira hozzászoktatott mindenkit a rendkívüli dolgokhoz, hogy már mindenki túl van azon, hogy a nehéz gazdasági helyzetet elegendő oknak találja a farsangolás megszüntetésére, vagy csak csökkentésére is.

Az idei bál évad az első a tíz év óta, amely nem a gazdasági válság hangoztatása mellett indul meg. Az elmúlt évekhez képest nagyarányú fellendülés tapasztalható, a még tavaly is csüggedt bál rendezőgárda nagy bizalommal és várakozással tekint a bálja sikere elé, egész sor már szüneteltetett bál és mulatság kelt új életre és már a novemberi és decemberi táncos összejöveteleken is meglátszott, hogy a legújabb táncos nemzedék — bár nem ismerheti a régi hagyományokat, — a békebeli nagy farsangi kedvhez hasonló örömmel és lendülettel akarja végigtáncolni ezt a ritka hosszú, 53 napos farsangot. A nagyobb bálok rendezői már mind teljesen előkészítették a maguk mulatságát és csak anynyiban alkalmazkodnak a változott viszonyokhoz, hogy az igényeket szállítják le. Ugyanannak a bálnak a rendezési költségei, amelyek 7-8 évvel ezelőtt még 5500-6300 pengőt tettek ki, ma alig érik el a 2400 pengőt. De az ilyen, manapság nagyon nagy összegű bál költségvetéssel is csak alig egy-két bál tud megbirkózni, a nagy többség minden diszes külsőséget „leépitett”, kisebb, olcsóbb terembe vonult, lemondott a diszes meghívókról, a nagyszabású védnők felvonulásáról, virágcsokrokról, mindenről, csak egyről nem: a farsangi jókedvről és táncról.

A bálbajárók is nagyon alkalmazkodtak a mai

A száz év előtti Pesttől a mai Budapestig.

Rohbock régi metszetei élénk varázsolják a régi Pest romantikus életét. A legszínesebb kulisszák ezek a régi pesti utcák előkelően nyugodt stílusban épült házaikkal. Meghatottság vesz erőt az emberen, ha földön a régi Belváros metszeteit és fényképeit nézi. Gyönyörű látvány az egykori Haltér a plébániatemplommal, vagy a mostani Egyetem utca a Károlyi palotával. Ezt a palotát, ahová a Pesti Hírlap régebbi javaslatának megfelelően, a főváros képtárát akarják elhelyezni, sokan már lebontásra ítélték. Ehhez a kérdéshez azonban a Műemlékek Országos Bizottságának is lesz hozzászólása, mert a Károlyi-palotát Hofrichter József, híres pesti építőmester alakította át Riegl Pius Antonius tervei szerint, aki korának egyik legkiválóbb műépítész volt. Régi följegyzésekből egyébként megállapítható, hogy I. Ferenc király pesti tartózkodása alatt mindig ott lakott.

De nemcsak a Belvárosnak, hanem a Terézvárosnak is voltak festői részletei. Így a Király-utcának az a része, ahol most a terézvárosi templom áll. Még ott látjuk azt a barokk stílusú háromemeletes bérházat, amely száz évvel ezelőtt épült és egyik látványossága volt Pest városának. Eltűnődöm a sok színes képen és arra kell gondolnom, hogy ez a száz év előtti Pest, a maga kulturális és szociális primitívességében, mennyivel boldogabb volt a mainál, amely a legszebb város köntösében, hatalmas palatársoraival, kulturális fölényével, a technika nagyszerű vívmányaiival, a magyar akarást hirdető, büszkén és dacosan farkasszemet néz az egész világgal. Mert ha ez a város elbirta a török hódoltságot és életerejét az abszolutizmus szomorú korszaka sem tudta elsorvasztani, akkor a világtörténelem legnagyobb justiciamordjának súlyos következményeit is elbirta.

A régi Pestről beszéljenek a számok. Vezessenek vissza a multba és merítsenek belőlük erőt és bizakodást azok, akik lehorgasztott fővel a lemondás veszedelmes területére léptek.

A török hódoltság után 1720-ban Pest városának 2600 lakosa volt, amely 1703. évi kiváltságlevelével alapján Magyarország fővárosa volt, 9600 lakosa volt. 1799-ben Pest lakosainak száma 29.870, tehát már meghaladja Budát, amelynek 24.306 lakosa van. Azonul állandóan emelkedik Pest lélekszáma, míg a budai lakosság emelkedése igen csekély. Száz évvel ezelőtt, az 1831. évi népszámlálás eredménye szerint Pestnek 64.137, Budának 38.565 lakosa volt. Husz évvel később, 1851-ben, Pest lakosainak száma megkétszereződött, vagyis már 127.935. Budáé 50.127. A kiegyezés után 1869-ben Pesten 200.476, Budán 76.000 lakos volt. A két testvérváros egyesítése után ronamosan emelkedik Budapest népességének száma. 1874-ben 298.932, 1896-ban 629.934, 1916-ban 986.755 és 1932-ben már 1.019.807 lakosa van a fővárosnak.

Nem érdektelen a mostani állapothoz a száz év előttivel való összehasonlítása. Pest város közigazgatása az 1830-as években alig 30.000 forintba került, ezzel szemben ma a főváros közigazgatási alkalmazottainak évi fizetése 37.334.000, a tanügyi alkalmazottaké 33.512.000 pengő. Nézzük csak, milyen nagy is volt Pest város adminisztrációja a harmincas években: a polgármester évi fizetése 800 forint és természetben két öl fát kapott. Ugyanannyit kapott a bíró. A városkapitány és az alpolgármester fizetése is évi 700 forint volt. A tizenkét tanácsnok évi 600 forint, a két tanács főjegyző ugyanannyit, az aljegyző 400, a harmadik aljegyző 350, a törvényszéki főjegyző 600, két aljegyző 400, főjegyzés 500, két aljegyzés 400, a tanács iktató 400, a törvényszéki iktató 350, tanács levéltárnok 500, törvényszéki levéltárnok 350, kiadó 400, hat írnok 250, tizenhat járulnok 200, két gyakornok 150, a szószóló 600, községi tollnok 400, számvevő 600, első számvevő tisztt 500, második 400, harmadik ugyanannyit kapott. A ka-

időkhöz. A lányok ugyan éppen úgy mindig új ruhában jelennek meg a bálokon, mint azelőtt, de ebben segítségükre van az, hogy ma lényegesen kevesebbe kerül az öltözködés, mint annakidején. A bál éjszaka is sokkal kisebb kiadással jár, mint csak pár évvel ezelőtt is. Az étteremben alig fogyasztanak valamit, a pezsgőző család a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. A vendégüljárók is alkalmazkodtak: az éjszakai üzemen is adnak olcsó menüt, sőt egyikük igen népszerű bál akcióit kezdeményezett azzal, hogy a konyháján átveszi a bálozó család által hozott szárnyast, vagy más ennivalót és beszámítja az éjszaka fogyasztott étel és italok árába.

1933 farsangjától sokat várnak az emberek. A mamák „partiképes” táncosokat várnak lányaik számára, a táncos fiatalság olyan após-jelöltet, aki álláshoz juttatja őket, az iparosok, kereskedők, munkások munka és kereseti alkalmakat, a közigazdászok egy kis gazdasági vérkeringést, mi valamenyien pedig egy jobb, kevesebb bajt hozó esztendő kezdetét. (sz. e.)

Bál naptár 1933 farsangjára.

- Január 5. Piarista Diákszövetség (Hungária)
Mensabál (Vigadó)
Allami altisztek (Kath. Kör)
7. Jogászbál (Pannónia)
Illatszerezsbál (Utazók Egylete)
Kereskedelmi minisztériumi tisztv. (Vasúti és Hajóz. Club)
10. „Gyermekekért” estély (Pannónia)
11. Protestáns estély (Hungária)
BEAC-estély (Bristol)
12. Katholikus táncos (Pannónia)
14. Medikusbál (Hungária)
Tearóza-estély (Pannónia)
Urbana-bál (Tisztv. Kaszinó)
Keresztény ifjak (Vas. és Haj. Club)
Cipőkereskedők (Gellért)
Festékkereskedők (Utazók Egyl.)
15. Zsidó gimnázium barátai (Gellért)
21. Balatoni Yacht Club (Pannónia)
Protestánsbál (Hungária)

marás 600. a gyámalya 600, mérnök 400, második mérnök 300, hat esküdt 100, a kisbíró 120, két őrmester 180, a hermetik 132, öt káplár 108, 144 poroszló 96, tizenkét lovas poroszló 144 forint fizetést és 91 forint 45 krajcár lótarási pótlékot, tíz éjjeli őrzető 96, két tömlőcártó 129 forint 54 krajcár, börtönsozóra 120, mezei biztos 200, gazda 400, első alkaptány 450, két hadnagy 300, poroszló hadnagy 250, a terézkülvárosi bíró 200 forint és öt öl fa, ugyanannyit a József és ferencvárosi bíró, az öt főorvos 300, az első sebész 200, a második 100, a városi bába 100, a második 72, a harmadik 60, hat lovas kerülő, hat szőlőkert-őrző, a ferencvárosi tehénpasztor 30 és végül a hóhér 40 forint évi fizetést kapott. Fizette a város a katolikus egyház plébánosait és a plébániák kiadásait is. Egyházi tized fejében fizetett Pest varosa az esztergomi érseknek évenként 714 forintot váltóban. Buda város költségvetése természetesen lényegesen kisebb volt. Ezzel szemben ma a fővárosnak 2217 végleges és 1242 ideiglenes alkalmazottja van, a végleges tanügyi személyzet száma 3853, az ideiglenesé 555.

Érdekes a foglalkozások alakulása a száz év előtti Pest városában. Az ügyvédek száma már akkor is elég nagy volt. Ötszázötvenhatan voltak gyakorló ügyvédek, azonkívül 186 változóüggyvéd, 144 orvos folytatott gyakorlatot, kívülük tíz sebészorvos. Az akkori kimutatás szerint huszonkét arckép- és történetfestő volt Pesten, hat kömetész, harminckét hangász, három könyvnyomdász, tíz könyvkereskedő, 332 cipész, 305 német és tizenkilenc magyar szabó, kilenc asztalos, tizenhat lakatos, huszonöt kovács, huszonöt óras, huszonnyolc arany- és tizenegy ezüstműves, kilencvennégy halász, ötvenkét mészáros, kilencvenhat hentes, harmincnégy molnár, harmincegy szűcs, negyvenöt pék, tizenkilenc kárposzt, tizenkét bőrdandós, tizenegy rézműves, tizenöt bádogos, tizenötegy nyerges, tizenötegy szíjgyártó, huszonnyolc timár, tizenöt építőmester, kilencvennégy bérkocsis, harmincegy kávé, tizenötegy cukrász. A kereskedők száma meghaladta a kétezret. A szabadságharc után ezek a foglalkozási ágak az egész vonalon emelkedést mutatnak. Csak könyvkereskedő maradt változatlanul tíz, ellenben a kávéházak száma hatvannyolcra emelkedett, a bérkocsisok száma száztizenkettőre, a lakatosoké száznegyre, a cipészeké négyszáznegyre, az asztalosoké százhatvenre, a kárposztosoké harmincegyre és van már Pestnek egy élesztőgyára, kendercsepűgyára, gépgyára, gombgyára és fafűrészelő gyára is, ami ipari szempontból nagy haladást jelent.

Foglalkozási ágak szerint a Budapest 26.000 az önálló kereskedők száma, a gyakorló ügyvédeké 3200, az orvosoké 3000, festőművész van 888, zenész 478, könyvkereskedő 194, cipész 3400, szabó 9130, asztalos 1121, lakatos 700, kovács 177, óras 377, ékszerész 516, szűcs 232, kávéház 1100-on felül (kávémérésekkel együtt), kárposzt 391, hentes 705, mészáros 536, cukrász 209 és fozrász 1500.

Érdekes adat, hogy Pest városát 1830-ban 1535 utcai lámpa világította, az épületek száma pedig 3573 volt. Ma Budapest 20.000 villanylámpa és 11.500 gázlámpa, 39.450 lánggal világítja az utcákat. Az épületek száma a legutóbbi összeírás szerint 25.868, ebből lakóház 23.142.

Ez az összehasonlítás bizonyítja fővárosunk életképességét és a háboru előtti esztendő nagyarányú fejlődését. A történelmi igazságnak tartozunk annak megállapításával, hogy Budapest ezt a fejlődését egyrészt Baross Gábor zónatarifájának és vasúti tarifapolitikájának, másrészt Bárczy István tervszerűen és céltudatosan megvalósított zseniális elgondolásának köszönheti. Kétségtelen, hogy a szabad fejlődés bekülvőinek és korlátainak eltűnésével ez a város rohamosan nagyobodni fog és valóra válik Nagy-Budapest régi álma. Radó Richárd.

Január 22. Gyógyszerész-estély (Gyógysz. Kaszinó)

28. Szent Imre-bál (Pannónia)
Budai Zsidók (Budai Vigadó)
Józsefvárosi Négyzet (Hungária)
Polgári Serfőző (Utazók Egyl.)

Február 1. Széchenyi-bál (Hungária)
Americana (Vigadó)
Szepesi bál (Pannónia)
Igasságügyi (Kath. Kör)
Lövészbál (Polg. Lövészegyl.)
Technológus (Lloyd)
Mátyás Király (MOVE)
Vámszaki tisztv. (Vas. és Haj. Club)

2. Gyógyszerészbál (Hungária)

4. Vitézi bál (Vigadó)
Felvidéki (Gellért)
Görögkatholikus (Kath. Kör)
Ciszterci diákok (Pannónia)
Ker. Pénztézeti Altisztek (MOVE)
Vasúti és Hajózási Club

7. Regnum Marianum (Pannónia)

8. BEAC (Bristol)

9. Allatorvosbál (Hungária)

Bencés diákok (Gellért)

11. Athléta-bál (Vigadó)
Charité-bál (Gellért)
Hunnia (Pannónia)
Zrinyi (Lloyd)
Szent Család egyházközség (Vas. és Haj. C.)
MOVE (MOVE)
Gépészek Utazók Egyl.)
Matra Corporatio (Tisztv. Kasz.)

18. Tearóza (Hungária)

Szent István (Pannónia)

Vaskereskedők (Vasúti és Haj. Club)

Kath. Ifj. Szöv. (MOVE)

19. Sütők (Utazók Egyl.)

26. Apponyi Poliklinika (Vigadó)

MEC jelmezestély (Hungária)

Patvarista (Pannónia)

Pénzjegynyomda (Vasúti és Haj. Club)

Alarcosbál (MOVE)

28. Karnevál (Gellért)